

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสวัด ในเขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร

**Factors Related to the Efficiency of the Administration of The Abbots of Temples in
Dusit District, Bangkok**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสวัด ในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรวัดในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 399 รูป ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมรับความผิดพลาดได้ที่ 0.05 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.957 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสโดยภาพรวม และรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับแรก ด้านมนุษยสัมพันธ์รองลงมา ด้านเทคนิค และด้านความคิดรวบยอดตามลำดับ สำหรับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดและหากพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 7 ด้าน ลำดับแรก ด้านความยุติธรรม อยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมา ด้านความมีชีวิตชีวาและจิตใจเข้มแข็งอดทน อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนลำดับสุดท้ายด้านความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสโดยภาพรวม และรายด้าน 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ลำดับแรก ด้านการปกครอง รองลงมา ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม และด้านการศาสนศึกษา ตามลำดับ ส่วนลำดับสุดท้าย ด้านการสาธารณูปการ

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ / การบริหารจัดการวัด / เจ้าอาวาส / วัด

Abstract

The study of factors associated with effective management of the temple of abbots in Dusit district, Bangkok was designed as a quantitative research study. The samples used in the research include 399 abbots, monks and novices at temples in Dusit district, Bangkok. The confidence level is at 95 percent with 0.05 percent acceptable error. The tool used for data collection was a questionnaire with a reliability of 0.957. The result of the study found that, in overall, the abbots' management skills received high scores. When consider each item, interpersonal skills received the highest scores, followed by technical skills and conceptualizing, respectively. Overall leadership of the abbots received the highest score. When consider each item, justice received the highest score, followed by vitality and patience, responsibility and creativity, respectively. The overall effective management skills of abbots received high score. When

consider each item, administration received the highest score, followed by the propagation of Buddhism, Buddhism education, and construction and renovation of temples, respectively.

Keywords: Efficiency / Temple management / Abbot / Temple

บทนำ

วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการรวมหัวใจของบรรดาพุทธศาสนิกชน ทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคม ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นความมั่นคงให้แก่สังคม ส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมทางสังคม หรือกล่าวได้ว่า วัดเป็นศูนย์กลางของศาสนา และวัฒนธรรม ที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตและเป็นเอกลักษณ์ของสังคม ซึ่งจะพบได้จากการแสดงออกทาง ศิลปะ วรรณคดี คติธรรม ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันวัดและพระสงฆ์ยังมีบทบาทเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย พระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรม เป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคมแล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ได้รับความลำบาก หรือกระทำการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2541ก.,17) วัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

การบริหารจัดการองค์การใดก็ตาม จุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่ต้องการให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล อยู่เสมอ ทั้งนี้ย่อมจะต้องอาศัยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ คน หรือ บุคลากร (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management) องค์ประกอบทั้ง 4 ประการ มีความสำคัญมากเป็นอย่างมาก แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์การ ก็คือ คน หรือ บุคลากร ในการบริหารจัดการในองค์กรศาสนาก็เช่นกัน วัดจะเจริญรุ่งเรืองเป็นที่ร่มรื่น เป็นที่ศรัทธาและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้าง โบสถ์วิหาร ลานเจดีย์ ศาลาการเปรียญ วัสดุอุปกรณ์ และการเงิน จะมีความสมบูรณ์เพียงใด ก็ไม่มีความหมาย ถ้าบุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญช่วย จันทร์เหาะ, 2544, 5) การบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นจะต้องมีความสามัคคีและทำงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตามเจ้าอาวาสนั้นมีการกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ตามภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ (ธีรวุฒิ ทองโอบฐ, 2544, 2) เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์

กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธา ความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่าง (พระมหาสุริยา หอมวัน, 2554, 2) เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัด ในทุก ๆ ด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ ให้เกิด ประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา (2542ก, 2) กล่าวว่า การบริหารวัด คือการปกครองบังคับ บัญชากำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆของวัด ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดทุกด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัด ทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด แต่ปัญหาที่ทำให้การบริหาร จัดการวัดขาดประสิทธิภาพ ก็คือ (ธีรวุฒิ ทองโอบฐ์, 2544, 3) เจ้าอาวาสจำนวนมากที่ยังขาดความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ ไม่มีศักยภาพในการพัฒนา ไม่มีความรู้ในการสั่งสอนประชาชน เจ้าอาวาส จำนวนมากยังปล่อยปละละเลยพระภิกษุสามเณรในการปกครองให้ประพฤติปฏิบัติไปตามยถากรรม ไม่มีการศึกษาอบรมพระธรรมวินัย จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด

ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงมีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ ตามภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย มีความประสงค์ที่จะศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสวัด ในเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร โดย ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการขึ้นำบุคคลในระดับนโยบาย การพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพของการบริหารจัดการวัด นอกจากนี้ผลการวิจัยจะได้นำเสนอต่อ องค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา และวัดต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เป้าประสงค์อันสูงสุดของโครงการวิจัยนี้ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ข้อค้นพบที่ได้จะใช้เป็นแนวทางสำหรับบริหารจัดการวัด ทั้งในพื้นที่ศึกษาและในสังคมอื่น ๆ อีกต่อไป ดังนั้นจึงกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ทักษะการบริหารจัดการวัด และภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพ การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาจะมุ่งเน้นในด้านทักษะการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำ ประสิทธิภาพบริหาร จัดการ และปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวัด

2. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณร ในเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 786 รูป จาก 16 วัด
3. ตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษาอันได้แก่ ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ประกอบด้วยระดับการศึกษา อายุ สมณศักดิ์ ทักษะการบริหารจัดการและภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส
ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์
4. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยจะอยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2556 - กันยายน 2557

การทบทวนวรรณกรรม

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยมากกว่าร้อยละ 95 เคารพนับถือและเป็นรากฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทย กล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยกับพุทธศาสนาผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแน่นแฟ้น พระพุทธศาสนาจึงเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย (กรมการศาสนา, 2543, ก) วัดนับว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของชุมชนของประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันวัดจึงเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นแหล่งการศึกษาของประชาชนและทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักในการฝึกอบรมพระสงฆ์ที่จะสืบต่อพระศาสนาและพลเมืองที่จะรับผิดชอบสังคมและวัดยังมีฐานะเป็นโรงเรียนอีกด้วยแม้ปัจจุบันความเป็นศูนย์กลางในบางเรื่องจะลดลงแต่ความสำคัญก็ยังคงอยู่ โดยเฉพาะวัดในเขตภูมิภาค บทบาทของวัดยังคงมีความเข้มข้นอยู่ค่อนข้างมาก ทั้งในเรื่องของการพัฒนาอาชีพ หรือหน่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การรวมกลุ่ม การเป็นหน่วยสังคมสงเคราะห์และความเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจยังคงอยู่มีเสื่อมคลายแต่อย่างใด วัดจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในสังคมไทย

ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 นั้น วัดคือที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์เพื่อประกอบศาสนกิจต่าง ๆ ตามความเชื่อทางศาสนาเพื่อสนองความต้องการของชุมชนและต้องได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นโดยชอบด้วยหลักเกณฑ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือวัดที่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เรียกว่า สำนักสงฆ์ และวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว

ภารกิจเจ้าอาวาส

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสตามขอบข่ายภารกิจของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 กฎหมาย 3 ฉบับนี้ได้ระบุอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการตามภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน ดังนั้น เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นสังฆาธิการระดับวัด จึงมีผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการวัดและปฏิบัติภารกิจดังกล่าวให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอภารกิจของเจ้าอาวาสแต่ละด้านอย่างละเอียด ดังที่จะกล่าวต่อไป

ด้านการปกครอง

บทบาทภารกิจในการบริหารจัดการด้านการปกครองในปัจจุบันนอกจากเจ้าอาวาสแล้วจะต้องคำนึงถึงพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง และกฎหมายคณะสงฆ์ เป็นต้นแล้ว สิ่งที่สำคัญที่พึงตระหนัก

คือความเจริญรุ่งเรืองของวัด การพัฒนาวัดให้มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยคุณประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชน และสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการอย่างมีระเบียบ และต้องการทำอย่างต่อเนื่อง

ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม

การเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นการประกาศหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา แก่ประชาชน โดยมุ่งเน้นให้ประชาชน ได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติใช้แนวทางในการดำเนินชีวิต โดยวิธีที่ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ศาสนาธรรมในปัจจุบันมีหลายวิธี ได้แก่ ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐาน และการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมะ จะเลือกใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับ

ด้านการศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้กับพระภิกษุสงฆ์ สามเณร หรือการสนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุ รวมทั้งการส่งเสริมทุกทางที่จะทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณร ได้มีโอกาสศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาการต่างๆ ทุกๆ วิธี ซึ่งมีตั้งแต่ประถมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การศาสนศึกษา จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับภิกษุสงฆ์ สามเณรที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาทั้งในระยะสั้น ระยะยาว เพราะอย่างน้อยที่สุดได้เรียนรู้พอเป็นแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ภายหลังจากที่พระภิกษุสามเณรนั้นลาสิกขาไปแล้ว เช่น หลักคหิปฏิบัติ เป็นต้น

ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กและเยาวชนของชาติ ทั้งด้านการศึกษา การอบรมสั่งสอนให้ที่อยู่อาศัย อาหาร รวมทั้งการทำให้เด็กมีความอบอุ่น และมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ

ด้านการสาธารณูปการ

บทบาทภารกิจ ด้านการสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาวัด ก็เพื่อให้วัดให้เป็นที่อำนวยประโยชน์แก่สังคม เป็นการก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานภายในวัดให้เรียบร้อยดีงาม อันได้แก่ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

ด้านการสาธารณสงเคราะห์

บทบาทภารกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์ คือ การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์สามเณร การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้ การสร้างหอสมุดโรงเรียน เป็นต้น การสาธารณสงเคราะห์นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในสิ่งที่พวกเขาต้องการ และมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ทักษะการบริหารจัดการวัด

ความหมายของการบริหาร

คำศัพท์ที่ใช้ในความหมายของการบริหาร มีอยู่สองคำ คือ การบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) การบริหาร มักจะใช้กับการบริหารกิจการสาธารณะ หรือการบริหารราชการ ส่วนคำว่า การจัดการ ใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน แต่คำสองคำนี้ใช้แทนกันได้ ซึ่งหมายถึงการบริหารเช่นเดียวกัน

การบริหารหมายถึง การทำงานร่วมกันโดยคนกลุ่มหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน ความเข้าใจเช่นนี้นับได้ว่าถูกต้องและความหมายกว้างขวาง บางท่านถือว่าการบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) ที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้ วัชร บุรณสิงห์ (2543, 9) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น 3 ทาง คือ

1. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายบังคับบัญชา
2. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาทความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย
3. ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์ หรือร่วมทำปฏิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด

ความหมายของประสิทธิภาพ

แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทั่วไปจะกล่าวถึงผลการปฏิบัติงาน (Performance) ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Efficiency) คือ เมื่อมีผลการปฏิบัติก็ถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานสูง ถ้าผลการปฏิบัติงานได้ดีก็ถือว่ามีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่ำ ซึ่งในส่วนของความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ เช่น ชาญวิทย์ มูลโคตร (2538,8) ได้ศึกษาแนวคิดของ Herbert A. Simon เกี่ยวกับประสิทธิภาพ ไว้ว่าประสิทธิภาพคล้ายคลึงกับ Millet คือ ถ้าพิจารณาว่าทำงานได้มีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลผลิต (Output) ที่ได้รับออกมา เพราะฉะนั้นตามทัศนะนี้ ประสิทธิภาพจึงเท่ากับผลผลิตลบด้วยปัจจัยนำเข้า และถ้าเป็นการบริหารราชการและองค์กรของรัฐบาลก็บวกกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Satisfaction) เข้าไปด้วย ซึ่งเขียนเป็นสูตร ได้ดังนี้

$$E = (O - I) + S$$

E = Efficiency คือ ประสิทธิภาพของงาน

O = Output คือ ผลผลิตหรือผลงานที่ได้รับออกมา

I = Input คือ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรทางบริการที่ใช้ไป

S = Satisfaction คือ ความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นเจ้าอาวาสวัด และพระภิกษุสามเณร ในเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 16 วัด จำนวน 786 รูป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่เจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรวัดในเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 265 รูป จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ยอมรับความผิดพลาดได้ที่ 0.05 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำอยู่ที่ 265 คน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random Sampling) โดยกำหนดชั้นภูมิเป็นชุมชน

แต่ละชุมชนของเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร และสุ่มตัวอย่างในแต่ละวัดตามสัดส่วนของประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณระดับนัยสำคัญ 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะใช้วิธีเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ลักษณะของแบบสอบถาม (Questionnaire)

โดยคำถามในตอนี่ 2 - 4 มีลักษณะแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประเมินค่า (Likert scale) 5 ระดับดังนี้

5 คะแนน	หมายถึง	มากที่สุด
4 คะแนน	หมายถึง	มาก
3 คะแนน	หมายถึง	ปานกลาง
2 คะแนน	หมายถึง	น้อย
1 คะแนน	หมายถึง	น้อยที่สุด

การแปลผลคำถามในตอนี่ 2 – 4

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	แปลผลว่า	อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	แปลผลว่า	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	แปลผลว่า	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	แปลผลว่า	อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1 – 1.50	แปลผลว่า	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

การหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson's Product moment Correlation Coefficient) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งค่านัยสำคัญไว้ที่ระดับ .05

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยดำเนินการดังนี้

การหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Validity)

ผู้วิจัยดำเนินการโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ดำเนินการตรวจสอบหลังจากนั้นผู้วิจัยนำผลการตรวจสอบดังกล่าวไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องหรือ IOC (Index of Consistency) จากสูตร $IOC = R/N$

โดย ΣR เท่ากับผลรวมความสอดคล้อง และ N เท่ากับจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ โดยค่าความสอดคล้องที่นำมาใช้ คือค่าที่มากกว่า 0.6

การหาความเชื่อมั่น (Reliability)

หลังจากผู้วิจัยปรับปรุงเครื่องมือแล้วผู้วิจัยทำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 รูป หลังจากนั้นผู้วิจัยคำนวณหาค่าอัลฟา โดยวิธีการของครอนบัค (Cronbach)

โดยคำนวณจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งมีผลดังนี้

1. ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยรวม	.957
2. ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการวัด	.808
3. ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเกี่ยวกับภาวะผู้นำ	.927
4. ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด	.919

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ต่อเจ้าอาวาสวัด ในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในการให้นักศึกษาซึ่งเป็นผู้ช่วยนักวิจัยได้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติในการศึกษาครั้งนี้จะใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำมาจัดทำเป็นรายงานในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลโดยใช้สถิติที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ข้อมูลในการพรรณนาลักษณะประชากรศึกษาและทดสอบสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเฉลี่ยเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติอ้างอิง (Inferential statistics) เพื่อเป็นการหาคำตอบให้กับวัตถุประสงค์และสมมติฐานในการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson's Product moment Correlation Coefficient) โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งค่านัยสำคัญไว้ที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของเจ้าอาวาสวัด และพระภิกษุสามเณร จำนวน 259 รูป ส่วนใหญ่สถานภาพเป็นภิกษุ - สามเณร จำนวน 146 รูป อายุอยู่ในช่วง 41 - 60 ปี ไม่มีวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรม ไม่มีวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า
2. ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสโดยภาพรวมและรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับแรก ด้านมนุษยสัมพันธ์รองลงมา ด้านเทคนิค และด้านความคิดรวบยอดตามลำดับ
3. ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดและหากพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 7 ด้าน ลำดับแรก ด้านความยุติธรรม อยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมา ด้านความมีชีวิตชีวาและจิตใจเข้มแข็งอดทน อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนลำดับสุดท้าย ด้านความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก

4. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสโดยภาพรวมและรายด้าน 6 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับแรก ด้านการปกครอง รองลงมา ด้านการเผยแพร่ศาสนาธรรม และด้านการศาสนาศึกษา ตามลำดับ ส่วนลำดับสุดท้าย ด้านการสาธารณูปการ

5. ทักษะการบริหารจัดการวัดกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

6. ทักษะการบริหารจัดการวัดกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสด้านการปกครอง ด้านการเผยแพร่ศาสนาธรรม และด้านการศาสนาศึกษา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

7. ทักษะการบริหารจัดการวัดกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางทิศทางเดียวกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

8. ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทิศทางเดียวกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

9. ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสด้านการปกครอง ด้านการเผยแพร่ศาสนาธรรม ด้านการศาสนาศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทิศทางเดียวกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้ ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคนิคคือ ความสามารถของเจ้าอาวาสในการใช้เทคนิควิธีการ กระบวนการ และเครื่องมือที่เหมาะสมในการบริหารงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันดับแรก มีความสามารถในการใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้านมนุษยสัมพันธ์ คือความสามารถของเจ้าอาวาสในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ โดยการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้เกิดการประสานงาน การสร้างทีมงาน การจูงใจผู้ร่วมงาน การให้คำปรึกษาแนะนำและการเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ลำดับแรกคือให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และด้านความคิดรวบยอด คือ ความสามารถของเจ้าอาวาสในการเข้าใจสภาพและสถานการณ์ของวัดโดยรวม ความสามารถในการเข้าใจระบบการปฏิบัติงานในวัดเกี่ยวกับโครงสร้างและระบบการบริหาร โครงสร้างงาน โครงสร้างตำแหน่ง และนโยบาย แผนงาน ของวัด ความสัมพันธ์ภายในวัดและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ ในวัดหรือหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ลำดับแรก มีความสามารถในการกำหนดนโยบายหรือจุดประสงค์ และขอบข่ายงานได้เป็นอย่างดี ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความยุติธรรม ลำดับแรก เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ในตนเอง ด้านความรับผิดชอบ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ด้านความคิดสร้างสรรค์ ลำดับแรก คือ มีความสนใจ ความคิดและผลงานของผู้อื่น ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ลำดับแรก เข้าอกเข้าใจและสนใจในปัญหาของผู้อื่นด้านความมีชีวิตชีวาและจิตใจ

เข้มแข็งอดทน ลำดับแรก มีความพร้อมที่รับสถานการณ์ทุกชนิด ด้านความมั่นใจตนเอง ลำดับแรก มีความมองอาจและตั้งใจแน่วแน่ในการปฏิบัติงานและด้านความใจกว้างข้อ ลำดับแรก ยอมรับความคิดใหม่ ๆ หรือแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจจากผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ของเจ้าอาวาสวัดในองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ลำดับแรก จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการวัด มีการวางแผนการดำเนินการและจัดโครงการเพื่อการพัฒนาวัด ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ลำดับแรก การดำเนินการเผยแผ่ศาสนาธรรมโดยวิธีการแสดงพระธรรมเทศนาและปาฐกถา ด้านการศึกษา ข้อลำดับแรก มีการจัดอบรมศีลธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนทั่วไป ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ลำดับแรก ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ที่ใช้ในการเรียนการสอนด้วยทุนส่วนตัวของเจ้าอาวาส ด้านการสาธารณูปการ ลำดับแรก ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสาธารณูปการ ในวัดและด้านการสาธารณสงเคราะห์ลำดับแรก ส่งเสริมให้ประชาชนลด ละ เลิก อบายมุข

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสวัด ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคนิค ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความคิดรวบยอดพบว่าโดยภาพรวมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส (ด้านการปกครอง) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .717 ภาพรวมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส (ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .701 ภาพรวมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส (ด้าน การศึกษา) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .721 ภาพรวม ด้านเทคนิค ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความคิดรวบยอด กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส (ด้านการศึกษาสงเคราะห์) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .669, .564, .612 และ .638 ตามลำดับ

ภาพรวมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ ทางสถิติ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .729

ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความยุติธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านความมีชีวิตชีวาและจิตใจเข้มแข็งอดทน ด้านความมั่นใจตนเอง และด้านความใจกว้างผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด พบว่าในภาพรวม จากการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ใน 7 ด้านกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส(ด้านการปกครอง) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .837, .737, .734, .717, .743, .759, .744 และ .861 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสใน 7 ด้านกับประสิทธิภาพการบริหาร จัดการวัดของเจ้าอาวาส(ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .819, .715, .710, .708, .746, .740, .709 และ .850 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสใน 7 ด้านกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส (ด้านการศาสนศึกษา) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .810, .709, .721, .733, .743 และ .839 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสใน 7 ด้านกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส(ด้านการศึกษาสงเคราะห์) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .795, .709, .719, .717 และ .808 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสใน 7 ด้านกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส(ด้านการสาธารณูปการ) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .774, .706, .721 และ .782 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสใน 7 ด้านกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส(ด้านการสาธารณสงเคราะห์) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .768, .711, .717, .721, .706 และ .761 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือหน่วยงานทางการศึกษา ที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาความร่วมมือกับเจ้าอาวาสของทุกวัดในเขตคูสิต ในการบริหารจัดการ ให้ความรู้ ความเข้าใจทางด้านการบริหารจัดการวัด การเผยแพร่กิจกรรมของทางวัด ตลอดจน สร้างกำลังใจและการกระตุ้น พระภิกษุ ในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับกิจกรรม บทบาทหน้าที่ของทางวัด สร้างความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างและจัดหาทุนทรัพย์ในการบริหารจัดการ / พัฒนาวัด

1.2 กรมการศาสนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการจัดค่ายเกี่ยวกับการเผยแพร่ศาสนา และองค์ความรู้ แต่ภิกษุ สามเณร ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการแก่เจ้าอาวาส ภิกษุ สามเณร อย่างสม่ำเสมอและจัดประชุมระหว่างภิกษุ สามเณรกับ กรรมการชุมชน และประชาชนในชุมชน อย่างน้อยอาทิตย์ละครั้งและรณรงค์ในประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการวิจัยด้านกลยุทธ์ที่เป็นรูปธรรมโดยนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการบริหารจัดการวัดในเขตกรุงเทพมหานคร และในประเทศไทย

2.2 ควรศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการวัดในประเทศไทย โดยเป็นโมเดลที่สามารถนำมาเป็นมาตรฐานในการบริหารจัดการวัดได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2539). **คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมการศาสนา. (2542). ก. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์**. กรุงเทพฯ : กองแผนงาน.
- ชาญวิทย์ มูลโคตร. (2538). **ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ**. ภาควิชานิพนธ์ พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม), คณะ.
- ธีรวุฒิ ทองโอบจู้. (2544). **การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญช่วย จันทร์เฝ้า. (2544). **พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครอง คณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประยูทธ เจริญสวัสดิ์. (2540). **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ: กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระเทพปริยัติสุธี. (2540). **การคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (2541). “**พระสงฆ์กับกรมการศาสนา**” ใน **กรมการศาสนาสู่ทศวรรษแห่งการพัฒนา**. หน้า 102. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต). (2541). **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระมหาทะนงชัย บุรณพิสุทธิ์. (2546). **บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรักกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชนบทศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาสุริยา หอมวัน. (2544). **บุคลิกภาพของเจ้าอาวาสที่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาพระภิกษุ-สามเณรวัดสระกำแพงใหญ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.
- วัชรวิ บูรณสิงห์. (2543). **การบริหารหลักสูตร (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.